

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ความมุ่งหมายของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 กำหนดว่า การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข โดยยึดแนวการจัดการศึกษา ทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ต้องเน้นความสำคัญทั้งความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้ และบูรณาการตามความเหมาะสม ซึ่งสถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการจัดการเรียนการสอนต้องผสมผสานสาระความรู้ด้านต่าง ๆ อย่างได้สัดส่วนสมดุลกันรวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงามและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา (ราชกิจจานุเบกษา, 2542, หน้า 3-8) ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดนโยบายในการพัฒนาเยาวชนของชาติเข้าสู่โลกยุคศตวรรษที่ 21 โดยมุ่งส่งเสริมผู้เรียนมีคุณธรรม รักความเป็นไทย ให้มีทักษะการคิดวิเคราะห์ สร้างสรรค์ มีทักษะด้านเทคโนโลยี สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่น และสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมโลกได้อย่างสันติ นอกจากนี้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 กำหนดวิสัยทัศน์และจุดหมายเพื่อมุ่งพัฒนาผู้เรียนทุกคน ซึ่งเป็นกำลังของชาติให้เป็นมนุษย์ที่มีความสมดุลทั้งด้านร่างกาย ความรู้ คุณธรรม มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทย และเป็นพลโลก ยึดมั่นในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีความรู้และทักษะพื้นฐาน รวมทั้งเจตคติ จำเป็นต่อการศึกษาต่อ การประกอบอาชีพ และการศึกษาตลอดชีวิต โดยมุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญบนพื้นฐานความเชื่อว่าทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้เต็มตามศักยภาพ เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุข มีศักยภาพในการศึกษาต่อ และประกอบอาชีพ โดยยึดหลักการจัดการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถตามมาตรฐานการเรียนรู้ สมรรถนะสำคัญและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามที่กำหนดไว้ในหลักสูตร โดยยึดหลักว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด เชื่อว่าทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ ยึดประโยชน์ที่เกิดกับผู้เรียน กระบวนการจัดการเรียนรู้ต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล และพัฒนาการทางสมอง เน้นให้ความสำคัญทั้งความรู้และคุณธรรม (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551 ก, หน้า 2-25) และเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายดังกล่าวข้างต้นสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้กำหนดเป็นพันธกิจ เพื่อพัฒนา ส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษา ให้ประชากรวัยเรียน

ทุกคนได้รับการศึกษาอย่างมีคุณภาพ โดยเน้นการพัฒนาผู้เรียนเป็นสำคัญ เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ มีคุณธรรม จริยธรรม มีความสามารถตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานและการพัฒนาสู่คุณภาพ ระดับสากล โดยมีกลยุทธ์ดังนี้ 1) พัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาทุกระดับตามหลักสูตร และส่งเสริมความสามารถด้านเทคโนโลยีเพื่อเป็นเครื่องมือการเรียนรู้ 2) ปลุกฝังคุณธรรม ความสำนึกในความเป็นชาติไทย และวิถีชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง 3) ขยายโอกาสทางการศึกษาให้ทั่วถึงครอบคลุมผู้เรียนได้รับโอกาสในการพัฒนาเต็มตามศักยภาพ 4) พัฒนาครู และบุคลากรทางการศึกษาทั้งระบบ 5) พัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการตามแนวทางการกระจายอำนาจ ตามหลักธรรมาภิบาล และ 6) พัฒนาการศึกษาระดับพื้นที่การศึกษาในเขตพื้นที่จังหวัด ชายแดนภาคใต้และพื้นที่ยากลำบาก (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2555)

จากกระแสโลกาภิวัตน์ที่ผลักดันให้สังคมไทยมุ่งความสำเร็จทางวัตถุ คนในสังคมแสวงหาความสำเร็จในชีวิตทางด้านเศรษฐกิจ บ้างก็แสวงหาอำนาจ บ้างก็แสวงหาผลประโยชน์ จนหลายคนมองเห็นตรงกันว่าปัจจุบันสังคมไทยเริ่มอ่อนแอลงเรื่อย ๆ และกำลังเผชิญกับภาวะวิกฤติหลายด้าน ทั้งด้านการเมือง การศึกษา ศาสนา เศรษฐกิจ สังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งสิ่งที่พึงวิตกกังวลยิ่งนั้นคือ คุณธรรม จริยธรรมของคนไทยเริ่มถดถอยอันเป็นต้นเหตุที่จะนำไปสู่วิกฤติให้แก่สังคมไทยในอนาคต (ฟาฏินา วงศ์เลขา, 2555, หน้า 23) และพบว่าปัจจุบันเด็กและเยาวชนบางส่วนมีคุณธรรม จริยธรรมลดน้อยลง ตีความวัตถุนอกกายว่ามีคุณค่าเหนือกว่าคุณค่าทางจิตใจ มัวลุ่มหลงขบถ ทะเลาะวิวาท และยกพวกทำร้ายกัน ลักทรัพย์ เมาเมาในกามารมณ์ ทำร้ายร่างกายตนเองและผู้อื่นจนบาดเจ็บหรือถึงแก่ชีวิต ใช้ชีวิตคู่ร่วมกันฉันท์สามีภรรยาในระหว่างที่กำลังเรียนอยู่ มีพฤติกรรมก้าวร้าว ลบหลู่ครูบาอาจารย์ บิดา มารดา และผู้ที่มีอาวุโสกว่าและอาจนำไปสู่การก่ออาชญากรรมเด็ก การเบียดเบียนทางเพศ ปัญหายาเสพติด เห็นแก่ตัว มีพฤติกรรมไม่เหมาะสม ติดเพื่อน (มั่วสุม) ติดเกม ใช้อินเทอร์เน็ตไม่เหมาะสม เสพสื่อไม่สร้างสรรค์ ไม่สนใจเรียนหนังสือ ไม่มีจิตสาธารณะ (เป็นทอง ใจสุทรี, 2553, หน้า 1) หากมีการหยิบยกปัญหาคุณธรรม จริยธรรม มาถกกันในเวทีใดก็ตาม เสียงสะท้อนจากทุกภาคส่วนต่างมีความเห็นสอดคล้องต้องกันว่าเกิดจากความล้มเหลวด้านการจัดการศึกษาเพราะมองว่าการปลูกฝังผู้เรียนให้มีคุณธรรม จริยธรรมเพื่อเป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิตนั้นเป็นภาระหน้าที่ของสถานศึกษา (ฟาฏินา วงศ์เลขา, 2552) และยังพบว่า การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนคุณธรรม จริยธรรมเป็นลักษณะการท่องจำ บอกรวด ขาดความน่าสนใจ ไม่เน้นการปฏิบัติ ผู้เรียนไม่มีโอกาสได้มีส่วนร่วมเลือกกิจกรรมที่ตนสนใจ ขาดการบูรณาการการสอนคุณธรรม จริยธรรมในวิชาอื่น ๆ ครูผู้สอนไม่มีความรู้ความเข้าใจเนื้อหา การสอนมากเพียงพอ และไม่เป็นแบบอย่างที่ดี (ศูนย์คุณธรรม, 2548, หน้า 28) รวมทั้งครูยังคุ้นเคยกับการอบรมจริยธรรมด้วยวิธีการแบบเดิม ๆ คือการใช้อำนาจบังคับให้นักเรียนประพฤติตาม

ที่ตนต้องการ มากกว่าการเปิดโอกาสให้นักเรียนแสวงหาแนวทางในการกระทำด้วยตนเอง (ศักดิ์ชัย นิรัญทวี และไพเราะ พุ่มมัน, 2550, หน้า 7) ทำให้ผู้เรียนเกิดความเบื่อหน่ายต่อการเรียน และส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนตกต่ำ เช่น ผลการสอบวิชาสามัญ 7 วิชา (เคลียร์เฮาส์) ปีการศึกษา 2553 พบว่ามีภาพรวมคะแนนทุกวิชาตกต่ำ โดยเฉพาะวิชาสังคมศึกษาช่วงคะแนนที่ทำได้มากที่สุด คือ 20.01-30.00 เฉลี่ย 32.97 (เดลินิวส์, 2555, หน้า 22) และจากผลการทดสอบแบบทดสอบความถนัดทั่วไป หรือ GAT และความถนัดทางวิชาการและวิชาชีพ หรือ PAT ครั้งที่ 1/2555 พบว่าภาพรวมผลการสอบตกต่ำกว่าทุกปี (เดลินิวส์, 2555, หน้า 22) และจากรายงานผลการประกันคุณภาพการศึกษาพบว่าสถานภาพของโรงเรียนในปัจจุบันยังมีจุดอ่อนในเรื่องค่าเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่าเกณฑ์ และครูมากกว่าครึ่งยังสอนแบบ Teacher Center (สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน), 2553, หน้า 22) ฉะนั้นจึงเห็นได้ว่าการสอนแบบเดิม ๆ ที่เน้นเนื้อหาไม่สามารถทำให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจในปัญหาสังคมที่เกิดขึ้นใหม่ ๆ ได้ ปัญหาทางด้านคุณธรรม จริยธรรมที่เกิดขึ้นกับเยาวชนไทยจึงนับวันทวีความรุนแรงมากขึ้นเป็นลำดับ

โรงเรียนชลกันยานุกูล เป็นโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 (ชลบุรี-ระยอง) จัดการศึกษาทั้งในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลาย มีจำนวนนักเรียนทั้งสิ้น 4,133 คน จำนวนครูประจำการ 148 คน และครูอัตราจ้าง 65 คน นักเรียนส่วนใหญ่มีความมุ่งมั่น แข่งขันกันเพื่อความเป็นเลิศทางวิชาการและการศึกษาต่อในสถาบันที่มีชื่อเสียงของประเทศ จึงมีค่านิยมในการเรียนพิเศษนอกเหนือจากการเรียนในโรงเรียนทำให้นักเรียนส่วนหนึ่งขาดจิตสาธารณะ เช่น ไม่เข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ที่โรงเรียนจัดขึ้น ซึ่งสังเกตได้จากการที่นักเรียนส่วนหนึ่งจะหยุดเรียน ไม่มาโรงเรียนเมื่อโรงเรียนมีกิจกรรม และพบว่านักเรียน มีการใช้น้ำ และไฟฟ้าอย่างไม่เห็นคุณค่า เช่น ไม่ปิดไฟฟ้า ไม่ปิดพัดลม หรือเครื่องปรับอากาศหลังเลิกเรียน ชาร์ตแบตเตอรี่โทรศัพท์มือถือจนทำให้ยอดค่าใช้จ่ายค่าสาธารณูปโภคของโรงเรียนเพิ่มขึ้นทุกเดือนในฐานะครูผู้สอนได้สังเกตพบว่านักเรียน ทั้งขยะไม่เป็นที่ ชอบขีดเขียนโต๊ะเรียน และยังพบว่านักเรียนส่วนหนึ่งยังขาดความมีระเบียบวินัย เช่น แต่งกายผิดกฎระเบียบของโรงเรียน ไม่เข้าแถวในการซื้ออาหาร ขึ้นลงบันไดไม่ชิดขวา ส่งงานไม่ตรงเวลา รวมทั้งไม่มีความซื่อสัตย์สุจริต เช่น ไม่ทำการบ้านด้วยตนเอง ไม่รับผิดชอบในการทำหน้าที่ทำความสะอาดห้องเรียน ไม่พูดความจริง ช่วยปกปิดความผิดให้เพื่อน มาโรงเรียนสาย เข้าห้องเรียนช้า เป็นต้น

ในการจัดการเรียนการสอน ชุดกิจกรรมการเรียนรู้เป็นอีกทางเลือกหนึ่งที่จะนำมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยสอดแทรกคุณธรรม จริยธรรม ซึ่งชุดกิจกรรมการเรียนรู้

จะช่วยให้ผู้เรียนได้ใช้ความสามารถในการศึกษาความรู้ด้วยตนเอง ฝึกทักษะในการแสวงหาความรู้ ทักษะการอ่าน สรุปความรู้อย่างเป็นระบบ ช่วยให้ผู้เรียนมีวินัยในตนเอง รู้จักทำงานร่วมกับผู้อื่น รับฟังความคิดเห็นของกันและกัน ฝึกความเป็นประชาธิปไตย และช่วยให้ผู้สอนถ่ายทอดเนื้อหา และประสบการณ์ที่ซับซ้อนและมีลักษณะเป็นนามธรรมสูงได้ ดังเช่น อิศระ ชอนบุรี (2552, หน้า 122-128) ได้ศึกษา ผลการใช้ชุดกิจกรรมนิทานส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม สำหรับนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 พบว่า นักเรียนมีพฤติกรรมด้านความมีวินัยในตนเอง และความซื่อสัตย์ สุจริต หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และนักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทยด้านทักษะการฟัง การพูด การอ่าน และการเขียน หลังเรียนสูงกว่า ก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 รวมทั้งพรพิชญ์ วิริยากุลภักดิ์ (2553, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาผลของการใช้ชุดกิจกรรมแนะแนวเพื่อพัฒนาจิตสำนึกสาธารณะของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนธิดาแม่พระ จังหวัดสุราษฎร์ธานี พบว่า นักเรียนที่ใช้ชุดกิจกรรมแนะแนวพัฒนาจิตสำนึกสาธารณะมีจิตสำนึกสาธารณะสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และนักเรียนที่เรียน โดยใช้ชุดกิจกรรมแนะแนวพัฒนาจิตสำนึกสาธารณะ มีจิตสำนึกสาธารณะ สูงกว่านักเรียนที่เรียน โดยใช้ข้อสนเทศเพื่อการแนะแนว อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ ในระยะติดตามผล นักเรียนที่เรียน โดยใช้ชุดกิจกรรมแนะแนวพัฒนาจิตสำนึกสาธารณะ ยังคง มีจิตสำนึกสาธารณะคงทน โดยระดับของจิตสำนึกสาธารณะเมื่อสิ้นสุดการทดลองกับในระยะ ติดตามผล ไม่แตกต่างกัน

ในการจัดการเรียนการสอนตามแนวทฤษฎีการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง มีหลักการ สำคัญว่า ในการเรียนรู้ ผู้เรียนจะต้องเป็นผู้กระทำ และสร้างความรู้ใหม่ของตนเอง โดยครูจะต้อง จัดสถานการณ์ และสร้างบรรยากาศทางสังคมจริยธรรม ที่เอื้อต่อการปฏิสัมพันธ์ทางสังคม การร่วมมือ การแลกเปลี่ยนความรู้ ความคิด และประสบการณ์ระหว่างผู้เรียนกับผู้เรียน และบุคคล อื่น ๆ ซึ่ง Vygotsky กล่าวว่าผู้เรียนจะสร้างความรู้ด้วยการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมกับผู้อื่น ปฏิสัมพันธ์ทางสังคมทำให้ผู้เรียนสร้างความรู้ด้วยการเปลี่ยนแปลงความเข้าใจเดิมให้ถูกต้อง ช่วยให้ การเรียนรู้ของผู้เรียนกว้างขึ้น ซับซ้อนขึ้น และหลากหลายขึ้น (สุรางค์ โค้วตระกูล, 2553, หน้า 210) สอดคล้องกับเพียเจต์ ที่เชื่อว่าการที่บุคคลมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมอย่างต่อเนื่อง มาตั้งแต่แรกเกิด จะมีผลทำให้ระดับเชาวน์ปัญญาของบุคคลนั้นพัฒนาอยู่ตลอดเวลา (สุรางค์ โค้วตระกูล, 2553, หน้า 49) ครูจะเป็นผู้กระตุ้น อำนวยความสะดวก ชักถาม จัดสถานการณ์ให้ เหมาะสมกับความรู้เดิมของผู้เรียน เพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนคิดและเชื่อมโยงความรู้เองจนเกิด การเรียนรู้ที่มีความหมาย เก็บไว้ในหน่วยความจำระยะยาว (สมบัติ การจนารักพงศ์, สุณี ศรีประภา และอมรรัตน์ เจริญทิม, 2549, หน้า 3-4) การเรียนเป็นกิจกรรมทางสังคมซึ่งเกิดขึ้น

โดยการสืบเสาะร่วมกัน การเรียนแบบที่มีความร่วมมือในการสืบเสาะหาความรู้ร่วมกันจะทำให้ผู้เรียนมีความรู้ลึกซึ้งและกว้างขวางขึ้น เพราะมีโอกาสดекเปลี่ยนความคิดเห็นกับผู้อื่น และเป็นการพัฒนาพัฒนาของตนให้กว้างขวางขึ้น (สุวิทย์ มูลคำ และอรทัย มูลคำ, 2550, หน้า 129) ผู้เรียนต้องลงมือปฏิบัติจริง ค้นคว้า แสวงหาความรู้ ฝึกฝนวิธีการเรียนรู้ด้วยตนเอง มีความกระตือรือร้นในการเรียนรู้ กล้าแสดงออก กล้านำเสนอความคิดอย่างสร้างสรรค์ มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนด้วยกันและกับครูผู้สอน ร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ฝึกความเป็นผู้นำผู้ตามที่ดี มีทักษะการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม มีทักษะทางสังคม เคารพกติกาทางสังคม รับผิดชอบต่อส่วนรวม มีความสามารถในการเชื่อมโยงความรู้เดิมเข้ากับความรู้ใหม่สามารถนำความรู้สู่การปฏิบัติได้จริงและพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2550 ข, หน้า 8-9)

จากหลักการในการจัดการเรียนการสอนตามแนวทฤษฎีการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง ที่กล่าวมาข้างต้น สอดคล้องกับวิธีการสอนหรือพัฒนาจริยธรรมตามทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมโดยโคลเบอร์ก (Kolberg) กล่าวว่า บุคคลแต่ละคนจะมีหรือไม่มีการพัฒนา หรือมีการพัฒนาเร็วช้าต่างกัน เราสามารถที่จะส่งเสริมให้บุคคลมีการพัฒนาระดับจริยธรรมให้สูงขึ้นกว่าเดิมได้ โดยการเปิดโอกาสให้บุคคลเรียนรู้จากการตัดสินใจทางจริยธรรมและอภิปรายร่วมกับผู้อื่น การได้แสดงความคิดเห็นและอภิปรายร่วมกับผู้อื่นจะทำให้บุคคลที่มีเหตุผลเชิงจริยธรรมต่ำเรียนรู้การใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมขั้นสูงขึ้นได้ โดยครูจะต้องจัดประสบการณ์ทางสังคมให้เหมาะสมกับพัฒนาการในขั้นนั้น และพัฒนาการทางจริยธรรมของบุคคลเกิดขึ้นได้จากการที่ได้มีโอกาสปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นและสภาพแวดล้อม จะช่วยให้บุคคลเข้าใจความคิดเห็นของบุคคลอื่นมากขึ้น ดังนั้นการให้เด็กได้เข้ากลุ่มทางสังคมต่าง ๆ จะช่วยให้เด็กได้เรียนรู้บทบาทของตนเองและของผู้อื่น อันจะช่วยให้เขาได้พัฒนาจริยธรรมในขั้นที่สูงขึ้นไปอย่างรวดเร็ว นอกจากนี้ ครูยังสามารถช่วยกระตุ้นพัฒนาการทางจริยธรรมของเด็กให้สูงขึ้นได้โดยการช่วยให้เด็กได้ฝึกเผชิญกับปัญหาความขัดแย้งเชิงจริยธรรมบ่อย ๆ และฝึกให้เด็กได้คิดวิเคราะห์ อภิปรายโต้แย้งกัน และตัดสินใจโดยพิจารณาความเห็น รวมทั้งกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ทางสังคม โดยนำกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ และเทคนิคการอภิปรายกลุ่มแบบต่าง ๆ เข้ามาช่วยให้การอภิปรายมีประสิทธิภาพขึ้น รวมทั้งการจัดบรรยากาศในห้องเรียนและในโรงเรียนให้เอื้อต่อการที่เด็กจะสามารถแสดงความคิดเห็น อภิปรายโต้แย้งเกี่ยวกับปัญหาขัดแย้งเชิงจริยธรรมร่วมกับเพื่อน ๆ ได้อย่างเปิดเผย มีเสรีภาพในการพูด แสดงความคิดเห็น การได้รับการยอมรับ และความปลอดภัยจากการถูกลงโทษ วิพากษ์วิจารณ์ และการกล่าวหาต่าง ๆ (ทศนา เขมมณี, 2550, หน้า 14-15)

จากแนวคิดดังกล่าวข้างต้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจในการสร้างชุดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่เรียนวิชาสังคมศึกษา เรื่อง พลเมืองดี

โดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนตามแนวทฤษฎีการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง เพื่อการพัฒนา
คุณธรรม จริยธรรม และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา เรื่อง พลเมืองดี ของนักเรียน
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ให้สูงขึ้น พร้อมทั้งนำผลการวิจัยมาปรับปรุงการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม
และการจัดการเรียนการสอนกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อสร้างชุดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียน
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่เรียนวิชาสังคมศึกษา เรื่อง พลเมืองดี โดยใช้รูปแบบการเรียนการสอน
ตามแนวทฤษฎีการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง ให้ได้ประสิทธิภาพตามเกณฑ์มาตรฐาน 80/ 80
2. เพื่อเปรียบเทียบคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่เรียนวิชา
สังคมศึกษา เรื่อง พลเมืองดี ที่ใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม โดยใช้
รูปแบบการเรียนการสอนตามแนวทฤษฎีการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง ก่อนเรียนและหลังเรียน
3. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา เรื่อง พลเมืองดี ของนักเรียน
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่ใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม โดยใช้รูปแบบ
การเรียนการสอนตามแนวทฤษฎีการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง ก่อนเรียนและหลังเรียน

สมมติฐานของการวิจัย

1. คุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่เรียนวิชาสังคมศึกษา เรื่อง
พลเมืองดี ที่ใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมโดยใช้รูปแบบการเรียน
การสอนตามแนวทฤษฎีการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญ
ทางสถิติที่ระดับ .01
2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา เรื่อง พลเมืองดี ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา
ปีที่ 4 ที่ใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม โดยใช้รูปแบบการเรียนการสอน
ตามแนวทฤษฎีการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ
ที่ระดับ .01

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เป็นแนวทางในการสร้างชุดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม สำหรับ
ครูผู้สอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม และกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น ๆ

2. เป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนตามแนวทฤษฎีการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง สำหรับครูผู้สอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม และกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น ๆ

3. เป็นแนวทางในการพัฒนาพฤติกรรมเชิงคุณธรรม จริยธรรม และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม และกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น ๆ

ขอบเขตของการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนชลกันยานุกูล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2555 จำนวน 15 ห้องเรียน จำนวนนักเรียน 614 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4/5 โรงเรียนชลกันยานุกูล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2555 จำนวน 1 ห้องเรียน จำนวนนักเรียน 48 คน ซึ่งได้มาโดยการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling) โดยใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยในการสุ่ม

2. ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

2.1 ตัวแปรต้น ได้แก่ การใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม โดยใช้รูปแบบการสอนตามแนวทฤษฎีการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง

2.2 ตัวแปรตาม ได้แก่

2.2.1 คุณธรรม จริยธรรม คือ ความมีระเบียบวินัย ความซื่อสัตย์สุจริต การมีจิตสาธารณะ

2.2.2 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา

3. เนื้อหาในการวิจัย

เนื้อหาที่ใช้ในการวิจัยเป็นเนื้อหาวิชา ส 31102 สังคมศึกษา 2 เรื่อง พลเมืองดี ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 แบ่งเป็น 7 เรื่อง ประกอบด้วย 7 ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ รวมเวลา 14 ชั่วโมง ดังนี้

3.1 ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ 1 เรื่อง พลเมืองดีเป็นเช่นไร เวลา 2 ชั่วโมง

3.2 ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ 2 เรื่อง มีระเบียบวินัยใช้เรื่องยาก เวลา 2 ชั่วโมง

3.3 ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ 3 เรื่อง ยึดมั่นในซื่อสัตย์สุจริต เวลา 2 ชั่วโมง

3.4 ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ 4 เรื่อง ควรสรรค์สร้างจิตสาธารณะ เวลา 2 ชั่วโมง

3.5 ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ 5 เรื่อง สิทธิมนุษยชน เวลา 2 ชั่วโมง

3.6 ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ 6 เรื่อง สิทธิตามรัฐธรรมนูญ เวลา 2 ชั่วโมง

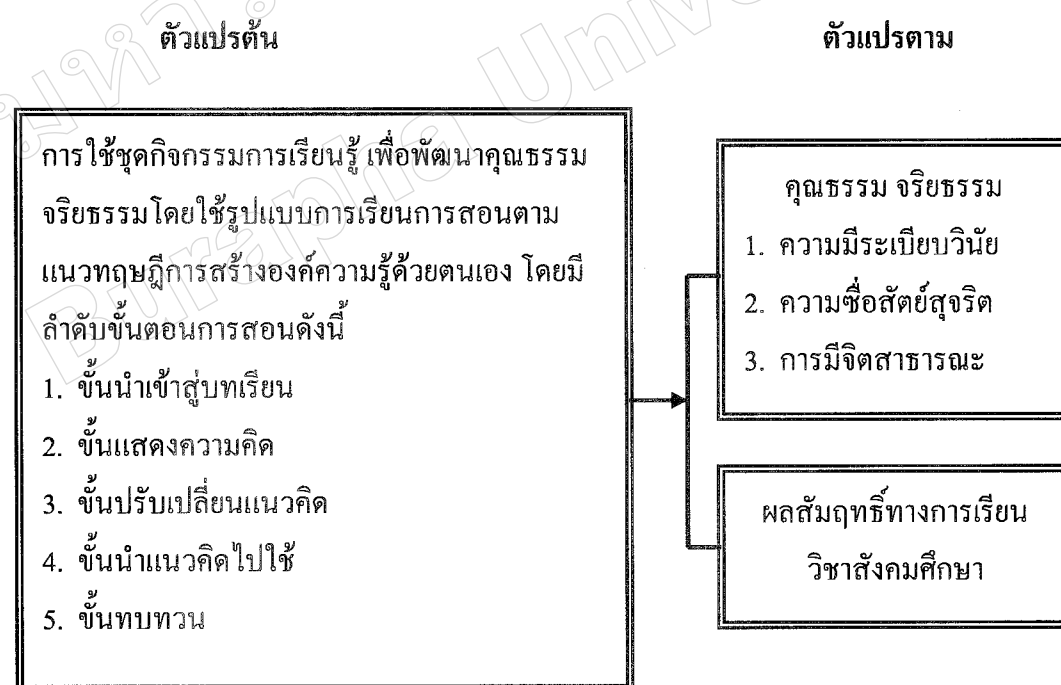
3.7 ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ 7 เรื่อง การปกป้องคุ้มครองตนเองและผู้อื่น
เวลา 2 ชั่วโมง

4. ระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัย

ระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัย คือ ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2555 โดยใช้เวลา
ในการวิจัย จำนวน 14 ชั่วโมง

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ในการวิจัย เรื่อง การสร้างชุดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมของ
นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่เรียนวิชาสังคมศึกษา เรื่อง พลเมืองดี โดยใช้รูปแบบการเรียน
การสอนตามแนวทฤษฎีการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง มีกรอบแนวคิดในการวิจัยสรุปได้
เป็นแผนภูมิดังนี้

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ หมายถึง นวัตกรรมการสอนที่ครูใช้ประกอบการสอน ที่มีลักษณะเป็นสื่อประสม ที่ประกอบด้วยสื่อตั้งแต่สองชนิดขึ้นไปที่ใช้ร่วมกัน เพื่อให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ตามจุดประสงค์ที่กำหนดไว้ในหน่วยการเรียนรู้แต่ละหน่วย โดยนักเรียนเป็นผู้ศึกษาชุดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยตนเอง ครูเป็นเพียงที่ปรึกษาและให้คำแนะนำ

2. ชุดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม หมายถึง เป็นชุดของสื่อประสมที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยมีเป้าหมายเพื่อพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่เรียนวิชาสังคมศึกษา เรื่อง พลเมืองดี โดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนตามแนวทฤษฎีการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง โดยใช้องค์ประกอบตามแนวคิดของ สุนทร ลิขิตพานนท์ (2553, หน้า 18-19) มาประยุกต์ใช้ดังนี้

2.1 คำชี้แจงในการใช้ชุดกิจกรรม

2.2 บัตรคำสั่ง

2.3 บัตรเนื้อหา

2.4 บัตรกิจกรรม

2.5 บัตรเฉลยบัตรกิจกรรม

2.6 บัตรแบบทดสอบ

2.7 บัตรเฉลยแบบทดสอบ

3. รูปแบบการเรียนการสอนตามแนวทฤษฎีการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง หมายถึง การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นให้นักเรียนได้ค้นพบและสร้างความรู้ด้วยตนเองโดยอาศัยความรู้หรือประสบการณ์เดิมและแรงจูงใจของตนเอง โดยครูมีบทบาทเป็นผู้ชี้แนะผู้จัดสถานการณ์ และจัดกิจกรรมที่ช่วยกระตุ้นและส่งเสริมให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ ตามขั้นตอนการสอน 5 ขั้นตอน ดังนี้

3.1 ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน ให้นักเรียนรู้ถึงจุดมุ่งหมายเรื่องที่เรียน ได้รับความสนใจ ด้วยการให้สังเกตเหตุการณ์ ถามคำถาม วิเคราะห์ผลที่เกิดขึ้น

3.2 ขั้นแสดงความคิด ให้นักเรียนได้แสดงความรู้ความเข้าใจที่มีอยู่เดิมเกี่ยวกับเรื่องที่จะเรียนด้วยการอภิปรายกลุ่ม ให้แสดงความคิดเห็นหลายมุมมองที่แตกต่างและคล้ายกัน

3.3 ขั้นปรับเปลี่ยนแนวคิด เพื่อให้นักเรียนมีความคิดเห็นใหม่ที่สอดคล้องกัน ด้วยการให้สืบเสาะหาข้อมูลข่าวสาร จากแหล่งข้อมูลต่าง อภิปรายปัญหา เลือกรวบรวมปัญหา ข้อดี ข้อจำกัด ซึ่งประกอบด้วย ขั้นตอนย่อยดังนี้

3.3.1 ทำความกระจ่าง และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกัน เป็นการกระตุ้นให้นักเรียนใช้ทักษะการคิดเพื่อให้เกิดองค์ความรู้

3.3.2 การสร้างความคิดใหม่ จากการอภิปราย ร่วมกัน ทำให้นักเรียนสามารถกำหนดความคิดใหม่ หรือความรู้ใหม่ขึ้นได้

3.3.3 ประเมินความคิดใหม่ โดยการตรวจสอบความรู้ หรือ ความคิดใหม่ที่นักเรียนสร้างขึ้น ด้วยการอภิปราย หรือตรวจสอบผลงาน

3.4 ชี้นำแนวคิดไปใช้ นำความรู้ที่ได้พัฒนาขึ้นมาใช้ให้เกิดประโยชน์ ด้วยการสรุปเป็นแผนผังความคิด หรือบรรยายสรุป

3.5 ขัณฑ์บทวน เป็นขั้นตอนสุดท้าย นักเรียนจะได้บทวน ความคิด ความเข้าใจ โดยการเปรียบเทียบความคิด ระหว่างความคิดเดิมกับความคิดใหม่ เสนอแนะความคิดเห็นเพื่อปรับปรุงพัฒนา

4. คุณธรรม จริยธรรม หมายถึง สิ่งที่เป็นความดี ควรประพฤติปฏิบัติ เพราะจะนำความสุข ความเจริญ ความมั่นคงมาสู่บุคคล สังคม และประเทศชาติ ได้แก่ พลเมืองดีเป็นเช่นไร มีระเบียบวินัยใช้เรื่องยาก ยึดมั่นในข้อสัตย์สุจริต ควรสรรค์สร้างจิตสาธารณะ สิทธิมนุษยชน สิทธิตามรัฐธรรมนูญ และการปกป้องคุ้มครองตนเองและผู้อื่น

5. การพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม หมายถึง การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อปลูกฝังพฤติกรรมที่เป็นความดี ความงาม มีคุณค่า มีประโยชน์ และถูกต้องให้กับสมาชิกในสังคม เพื่อให้ตนเอง และสังคมมีความสุข สงบร่มเย็น เป็นระเบียบเรียบร้อย มีความเจริญก้าวหน้า และมีความมั่นคงอย่างยั่งยืน

6. แบบสังเกตคุณธรรม จริยธรรม หมายถึง เครื่องมือที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเพื่อใช้ในการสังเกตคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่เรียนวิชาสังคมศึกษา เรื่อง พลเมืองดีที่ใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม โดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนตามแนวทฤษฎีการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง จำนวน 30 ข้อ คำถามมีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 4 ระดับ โดยให้เลือกตอบตามที่นักเรียนได้ปฏิบัติ คือ เป็นประจำ บ่อยครั้ง นาน ๆ ครั้ง และไม่เคยทำ ประกอบด้วยคุณธรรม จริยธรรม 3 ด้าน คือ ความมีระเบียบวินัย ความซื่อสัตย์สุจริต และการมีจิตสาธารณะ

7. วิชาสังคมศึกษา หมายถึง รหัสวิชา ส 31102 ชื่อวิชาสังคมศึกษา 2 รายวิชาพื้นฐานตามหลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนชลกันยานุกูล

8. ผลเมืองดี หมายถึง บุคคลที่มีคุณธรรมและจริยธรรม เคารพกฎกติกาของสังคม เคารพสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น มีจิตสาธารณะ มีหลักการทางประชาธิปไตยในการดำเนินชีวิต ตระหนักว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งของสังคม และมีส่วนร่วมรับผิดชอบต่อสังคมในทุกระดับ

9. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง ความรู้ความสามารถในการเรียนรู้ของนักเรียน อันเกิดจากการเรียนการสอน ซึ่งสามารถตรวจสอบได้จากการทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

10. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา หมายถึง ผลการเรียนรู้ของนักเรียน ที่เกิดจากการเรียนวิชาสังคมศึกษา เรื่อง ผลเมืองดี ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่ใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม โดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนตามแนวทฤษฎีการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง ซึ่งวัดได้จากแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

11. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง แบบทดสอบที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น เพื่อใช้ในการทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา เรื่อง ผลเมืองดี ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่ใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม โดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนตามแนวทฤษฎีการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง โดยมุ่งวัดการบรรลุวัตถุประสงค์ตามตัวชี้วัดทั้งด้านความรู้ ความเข้าใจ การนำไปใช้ การวิเคราะห์ การสังเคราะห์ และการประเมินค่า เป็นแบบทดสอบแบบปรนัย ชนิดเลือกตอบมี 4 ตัวเลือก

12. ประสิทธิภาพของชุดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่เรียนวิชาสังคมศึกษา เรื่อง ผลเมืองดี โดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนตามแนวทฤษฎีการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์มาตรฐาน 80/ 80

12.1 80 ตัวแรก หมายถึง ค่าร้อยละของคะแนนเฉลี่ยของนักเรียนที่ได้จากการทำกิจกรรมระหว่างเรียน ที่ใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม วิชาสังคมศึกษา เรื่อง ผลเมืองดี โดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนตามแนวทฤษฎีการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง

12.2 80 ตัวหลัง หมายถึง ค่าร้อยละของคะแนนเฉลี่ยของนักเรียนที่ได้จากการทำแบบทดสอบหลังเรียน วิชาสังคมศึกษา เรื่อง ผลเมืองดี ที่ใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม โดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนตามแนวทฤษฎีการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง